

บรรณานุกรม

หนังสือ

ชินวรสิริวิวัฒน์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวง. พระคัมภีร์อภิธานปิฎก.

พระนคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2508.

วิสุทธ์ บุษยกุล. แบบเรียนภาษาสันสกฤต เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร:
ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2523.

บทความ

โสสมัท เทเวศร์. "กนินร กนินรี," วารสารเมืองโบราณ 5 (ตุลาคม-
พฤศจิกายน 2521): 6.

วิทยานิพนธ์

วินัย ภูระหงษ์. "พระสุธน-นางมโนห์รา: การศึกษาเปรียบเทียบที่มาและ
ความสัมพันธ์ระหว่างฉบับต่าง ๆ." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

BIBLIOGRAPHY

Books

- Apte, Vaman Shivram. The Student 's Sanskrit-English Dictionary.
Delhi: Motilal Banarsidass, 1973.
- Barneji, Sures Chandra. A Companion to Sanskrit Literature.
Delhi: Motilal Banarsidass, 1971.
- Basham. A.L. The Wonder that was India. New York: Grove Press,
Inc., 1954.
- Devadhar, C.R. Vikramorvasīyam of Kālidāsa. 2d ed.
Delhi: Motilal Banarsidass, 1966.
- Dutt, Manmatha Nath. Prase English Translation of Vishnupuranam.
Varanasi: The Chowkhamba Sanskrit Series office, 1967.
- Eggeling, Julius. The Satapatha - Brahmana. The Sacred Books of
the East. Vol.XLIV. 2d ed. Edited by F. Max Müller.
Delhi: Motilal Banarsidass, 1966.
- Farland, George Bradley Mo. Thai - English Dictionary.
California: Stanford University Press, 1953.
- Gauguli, Kisari Mohan. The Mahābhārata. Vol.I. Delhi:
Munshiram Manoharlal Publishers Put. LTD., 1970.
- Griffith, Ralph. T.H. The Hymns of the R̥gveda. 2 Vols. 5d.ed.
Varanasi: Chowkhamba Sanskrit Series Office, 1971.
- _____. tr. The Ramayan of Valmiki. Vol.I. London:
Trübner and Co., 1872.

- Hopkins, E. Washburn. The Great Epic of India. Cambridge: Yale University, 1901.
- Jones, J.J. tr. The Mahāvastu. Vol.II. London: Luzac & Company, LTD, 1952.
- Kāle, M.R. The Abhiññanasākuntala of Kālidāsa. 10th ed. Delhi: Motilal Banarsidass, 1969.
- Kāle, M.R. tr. Vikramorvasīyam. Delhi: Motilal Banarsidass, 1967.
- Keith, A. Berridale. The Sanskrit Drama. London: Oxford University Press, 1970.
- Kṛṣṇadvāipāyanavyāsa. The Mahābhārata. Vol.I. Poona: Bhandarkar Oriental Research Institute, 1971.
- Lang, A. Custom and Myth. London: Green and Co., 1904.
- Macdonell, Arthur A. A History of Sanskrit Literature. 3d ed. New Delhi: Munchiram Manoharlal, 1972.
- _____. A Vedic Grammar for Students. New Delhi: Rakesh Bangai, 1953.
- Maharṣivālmīki. Śrīmadvalmīkirāmāyaṇam. Varanasi: Chowkhamba Vidya Bhavan, 1977.
- Monier-Williams, Sir Monier. A Sanskrit-English Dictionary. Delhi: Oriental Publishers, 1899.
- Müller, F. Max. The Hymns of The Rig-Veda in the Samhita and Pada Texts. Vol.II. Varanasi-1: Chokhamba Sanskrit Series Office, 1965.

- Nariman. Literary History of Sanskrit Buddhism. Delhi: Motilal Banarsidass, 1972.
- Rahula, Bhikku Telwatte. A Critical Study of the Mahāvastu. Delhi: Motilal Banarsidass, 1978.
- Rsivvaya. The Bhāgavata Purāna. Delhi: Motilal Banarsidass, 1872.
- Senart, É. Le Mahāvastu. Paris: Autorisation du Garde des Sceaux à L'imprimerie Nationale, 1840.
- Shastri, Hari Prasad, tr. The Ramayana of Valmiki. Vol.III. London: Shanti Sasan, 1959.
- Shastri Surendra Nath. The Laws and Practice of Sanskrit Drama Varanasi-1: The Chowkhamba Sanskrit Series office, 1961.
- omadeva. Kathāsaritsāgara, Vol.1. Varanasi: Motilal Banarsidass, 1970.
- awney, Charles Henry. The Ocean of Story. Vol.II. Delhi: Banarsidass, 1968.
- agare, Gnesht Yasadeo. tr. The Bhāgavāta Purāna. Delhi: Motilal Banarsidass, 1976.
- Weber, Dr. Albrecht. The Satapatha-Brāhmana. Varanasi: The Chowkhamba Sanskrit Series office, 1964.
- Winternitz, M. A History of Indian Literature. Vol. 1. 2d ed. New Delhi: Oriental Books Reprint Corporation, 1972.

Articles

- Mani, Vettam. "Purāna." Purānic Encyclopaedia (1975): 811.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิอาถรรพระหว่างปุรุรวิศกัษยวราทีในคัมภีร์ฤคเวท

haye jāye manasā tiṣṭha ghore vacāṃsi miśrā kṛṇavāvahāi
nu /

na nāu mantra anuditāsa ete mayaskaranparatare canāhan

// 1 //

kimetā vācā kṛṇavā tavāhaṃ prākramiṣamu uṣasāmagriyeva /

purūravaḥ punarastaṃ parehi durāpanā vāta ivāhamasmi // 2 //

isurna śriya iṣudherasanā goṣāḥ śatasā na raṃhiḥ /

avīre kratāu vi davidyutannorā na māyumu citayanta dhunayaḥ

// 3 //

sā vasu dadhatī śvasurāya vaya uṣo yadi vaṣṭyantigṛhāt /

astaṃ nanakṣe yasmiñcākandivā naktam śnathitā vāitasena

// 4 //

triḥ sma māhnaḥ śnathayo vāitasenota sma me'vyatyāi

prṇāsī /

purūravo'nu te ketamāyam rājā me vīra tanva l stadāsīḥ

// 5 // 1 //

yā sujūmi śreṇiḥ sumnaāpirhrade oakṣurna granthinī

caranyuḥ /

tā añjayo'ruṇayo na sasruḥ śriye gāvo na dhenavo'navanta

// 6 //

samasmiñjāyamāna āsata gnā utemavardhannadya svagūrtāḥ /

mahe yāttvā purūravo raṇayāvardhayan dasyuhatyāya devāḥ

// 7 //

sacā yadāsu jahatīḥvatkamamanuṣiṣu mānuṣo niseve /

apa sma mattarasantī na bhujyustā atrasanrathaspr̥śo nāśvāḥ

// 8 //

yadāsu marto amṛtasu nispr̥kṣaṃ kṣoṇībhiḥ kratubhirna
pr̥ṅkte /

tā ātayo na tanvaḥ śumbhata svā asvāso na krīḷayo
damdaśanāḥ // 9 //

vidyunna yā patantī davidyodbharantī me apyā kāmyāni /
janiṣṭo apo naryaḥ sujātaḥ pr̥orvasī tirata dīrghamāyuh

// 10 // 2 //

jajñiṣa itthā gopīthyāya hi dadhātha tatpurūravo ma ojaḥ /
asāsaṃ tvā viduṣī sasminnahanna ma āśṛṇoḥ kimabhugvadāsi

// 11 //

kadā sūnuḥ pitaraṃ jāta icchāccakrannāśru vartayadvijānan /
ko dāmpatī samanasa vi yūyodadha yadagniḥ śvasūreṣu dīdayat

// 12 //

prati bravāṇi vartayate asru cakranna krandaādādhye śivāyāi /
pra tatte hinavā yatte asme parehyastam nahi mūra māpaḥ

// 13 //

sudevo adya prapatedanāvṛtparāvataṃ paramāṃ gantavā u /
adhā śayīta nirṛterupasthe'dhāinaṃ vṛkā rakhasāso adyuh

// 14 //

purūravo mā mṛthā mā pra pāpto mā tvā vṛkāso āśivāsa u

kṣan /

na vāi strāināni sakhyāni santi sālāvṛkaṇaṃ hṛdayānyetā

// 15 // 3 //

yadvirūpācaram martyeśvavasam rātrīḥ śaradaścatasrah /

ghṛtasya stokaṃ sakṛdahna āśnāṃ tādevedaṃ tātṛpānā carāmi

// 16 //

antarikṣaprāṃ rajaso vimānīmupa śikṣāmyurvasīm vasiṣṭhaḥ /
upa tvā rātiḥ sukṛtasya tiṣṭhāni vartasva hṛdayaṃ tapyate
me // 17 //

iti tvā devā ima āhurāiḥ yathemetadbhavasi mṛtyubandhuḥ /
prajā te devānhaviṣā yajāti svarga u tvamapi mādayāse

// 18 // 4 //

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิชาตริกระหว่างปุรุรวัดกับอุรวตีในศกปกพรานนระ

urvasī hāpsarāḥ / purūravasamāidaṃ cakame taṃ ha
vindamānovāca triḥ sma māhno vāitasena daṇḍena hatād-
akāmāṃ sma mā nipadyāsāi mo sma tvā nagnaṃ darśameṣa vāi
na strīṇāmupacāra iti // 1 //
sā hāsmīn yoguvāsa / api hāsmādgarbhiṇyāsa
tāvajjyogghāsmīnnavāsa tato ha gandharvāḥ samūdire
jyogvā'iyamurvasī manuṣyesvavāt sūdupajānīta yatheyam
punarāgachediti tasyāi hāvīrdvyuragā śayana'upabaddhāsa tato
ha gandharvā anyataramuraṇaṃ pramethuḥ // 2 //
sā hovāca / avīra'iva bata me'jana'iva putraṃ harantīti
dvtīyam pramethuḥ sā ha tathāivovāca // 3 //
atha hāyamīkṣāṃ cakre / kathaṃ nu tadavīraṃ kathamajanaṃ
syādyatrāhaṃ syāmiti sa nagna evānūtpapātā ciraṃ tanmene
yadvāsaḥ paryadhāsyata tato ha gandharvā vidyutaṃ janayāṃ
cakrustaṃ yāthā divāivaṃ nagnaṃ dadarsa tato hāiveyam
tirobabhūva punarāimītyettirobhūtāṃ sa ādhyā jalpankurukṣetraṃ
samayā cacārānyataḥplakṣetī bisavatī tasyāi hādhyantena
vavrāja taddha tā apsarasa ātayo bhūtvā paripupluvre
// 4 //
taṃ heyam jñātovāca / ayaṃ vāi sa manuṣyo
yasminnahamavātsamīti tā hocustasmāi vā'āvīrasāmeti tatheti
tasmāi hāvīrāsuh // 5 //
tāṃ hāyam jñātvābhiparovāda /
haye jāye manasā tiṣṭha ghore vacāpsi mīsrā kṛnavāvahāi

nu na nāu mantrā anuditāsa ete mayaskaranparatāre
 canāhannityupa nu rama saṃ nu vadāvahā'iti hāivāināṃ
 taduvāca // 6 //

taṃ hetarā pratyuvāca / kimetā vācā kṛṇavā tavāhaṃ
 prākramiṣamuṣasāmagriyeva purūravah punarastaṃ parehi
 durāpanā vātaiivāhamasmīti na vāi tvam
 tadakaroryadahamabravaṃ durāpā vā'ahaṃ tvayāitarhyasmi
 punargṛhānihīti hāivāinaṃ taduvāca // 7 //

atha hāyaṃ paridyūna uvāca /
 sudevo'adya prapatedanāvṛtparāvataṃ paramāṃ gantavā'u adhā
 śayīta nirṛterupasthe'dhāinaṃ vṛkā rabhasāso'adyuriti
 sudevo'dyodvā badhnīta pra vā patettadenam vṛkā vā śvāno
 vādyuriti hāiva taduvāca // 8 //

taṃ hetarā pratyuvāca / purūravo mā mṛthā mā prapapto
 mā tvā vṛkāso'asivāsa u kṣaṇ na vāi strāiṇāni sakhyāni
 santi sālāvṛkāṇaṃ hṛdayānyeteti maitadādṛthā na vāi
 strāiṇaṃ sakhyamasti punargṛhānihīti hāivāinaṃ taduvāca

// 9 //
 yadvirūpācaram / martyeṣvavasam rātrīḥ śaradaścatasraḥ
 gṛtasya stokaṃ sakṛdahna āśnāṃ tādevedaṃ tātrpānā
 cāramīti tadetaduktapratyuktam pañcodaśarcam bahṛcāḥ
 prāhustasyāi ha hṛdayamāvyayāṃ cakāra // 10 //

sā hovāca samvatsaratamīm rātrīmāgachatātanna'ekāṃ
 rātrimante śayitāse jāta u te'yaṃ tarhi putro bhaviteti
 sa ha samvatsaratamīm rātrimājagāmeddhiranyavimitāni tato
 hāinamekamūcuretatprapadyasveti taddhāsmāi tāmupaprajighyuḥ

// 11 //

sā hovāca / gandharvā vai te prātarvaram dātārastam
 vṛṇāsā'iti tam vai me tvameva vṛṇīṣveti
 yuṣmākamevāiko'sānīti brūtāditi tasmāi ha prātargandharvā
 varam daduḥ sa hovāca yuṣmākamevāiko 'sānīti // 12 //
 te hocuḥ / na vai sā manuṣyeṣvagneryajñiyā tanūrasti
 yayeṣṭvāsmākamekaḥ syāditi tasmāi ha sthālyāmopyāgnim
 pradaduraneneṣṭvāsmākameko bhaviṣyasīti tam oa ha kumāram
 cādāyāvavrāja so'raṇya'evāgnim nidhāya kumāreṇāiva
 grāmameyāya punarāimītyettirobhūtam yo'gnirasvattham tam yā
 sthālī śamim tam sa ha punargandharvāneyāya // 13 //
 te hocuḥ / samvatsaram cātusprāśyamodanam paca sa
 etasyāivāśvatthasya tistrastisraḥ samidho ghr̥tenānvajya
 samidvatībhirghṛtavatībhirṛgbhirabhyādhattātsa
 yastato'gnirjanitā sa eva sa bhaviteti // 14 //
 te hocuḥ / paro'kṣamiva vā'etadāśvatthīmevottarā raṇim
 kuruṣva śamīmayīmadharāraṇim sa yastato'gnirjanitā sa eva
 sa bhaviteti // 15 //
 te hocuḥ / paro'kṣamiva vā'etadāśvatthīmevotta rāraṇim
 kuruṣvāśvatthīmadharāraṇim sa yastato'gnirjanitā sa eva sa
 bhaviteti // 16 //
 sa āśvatthīmevottarāraṇim cakre / āśvatthīmadharā raṇim sa
 yastato'gnirjajñe sa eva sa āsa teneṣṭā gandharvāṇāmeka
 āsa tasmādāśvatthī mevottarāraṇim kurvītāśvatthīmadharāraṇim
 sa yastato'gnirjāyate sa eva sa bhavati teneṣṭvā
 gandharvāṇāmeke bhavati // 17 //

นิธาทรีระหว่างปู้รวัศกัณฐีรวัศในมหากาฬรามาณะ

tameva kālāṃ mitro'pi varuṇatvamakārayat /
kṣīrodena sahopetaḥ pūjyanānaḥ sureśvarāih // 12 //
etasminneva kāle tu urvaśī paramāpsarāḥ /
yadṛcchayā tamuddesāmagatā sakhibhirvṛtā // 13 //
tāṃ dṛṣṭvā rūpasampannāṃ kriḍantīm varuṇālaye /
tadāvisatparo haṛṣo varuṇaṃ corvaśīkṛte // 14 //
sa tāṃ padmapalāsākṣīm pūrṇacandranibhānanāṃ /
varuṇo varayāmāsa māithunāyāpsarovarām // 15 //
pratyuvāca tataḥ sā tu varuṇaṃ prāñjaliḥ sthitā /
mitrenāhaṃ vṛtā sākṣātpūrvameva sureśvara // 16 //
varuṇastvabravīdvākyam kaṃdarpaśarapīḍitāḥ /
idaṃ tejaḥ samutsrakṣye kumbhe'smindevannirmite // 17 //
evamutsṛjya suśroni tvayyaham varavarṇinī /
kṛtakāmo bhaviṣyāmi yadi necchasi saṃgamam // 18 //
tasya tallokanāthasya varuṇasya subhāsitam /
urvaśī paramaprītā śrutvā vākyamuvāca ha // 19 //
kāmetadbhavatvevaṃ hṛdayaṃ me tvayi sthitam /
bhāvaścāpyadhikaṃ tubhyaṃ deho mitrasya tu prabho // 20 //
urvaśyā evamuktastu retastanmahadadbhutam /
jvaladagnisamaprahyaṃ tasminkumbhe hyapāsṛjat // 21 //
urvaśī tvagamattatra mitro vāi yatra devatā /
tāṃ tu mitraḥ susaṃkruddha urvaśīmidamabravīt // 22 //
mayābhimantritā pūrvaṃ kasmāttvamavasarijā /
patimanyaṃ vṛtavatī kimarthaṃ duṣṭacāriṇī // 23 //

anena duṣkṛtena tvam matkrodhakaluṣīkṛtā /
 manuṣyalokamāsthāya kaṃcitkālam nivatsyasi // 24 //
 budhasya putro rājaṛṣiḥ kāsīrājah purūravāḥ /
 tamabhyāgaccha durbuddhe sa te bhartā bhaviṣyati // 25 //
 tataḥ sā śāpadoṣeṇa purūravasamabhyagāt /
 pratiṣṭhāne pururavaṃ budhasyātmajamāurasam // 26 //
 tasya jajñe tataḥ śrīmānāyuhḥ putro mahābalaḥ /
 nahuṣo yasya putrastu babhūvendrasamadyutiḥ // 27 //
 vajramutsṛjya vṛtrāya śrānte'tha tridiveśvare /
 satam varṣasahasrāṇi yenendratvam praśāsitam // 28 //
 sā tena śāpēna jagāma bhūmiṃ tadorvaśī cārudatī sunetrā /
 bahūni varṣānyavasacca subhrūḥ sāpakṣayādindrasado yayāu ca
 // 29 //

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิชาอรักระหว่างปุรุรวิสกับอูรวาศีในมหากาพย์มหาภารตะ

purūravāstato vidvānilāyāṃ samapadyata /
sā vai tasyābhavanmātā pitā ceti hi naḥ śrutam // 16 //
trayodaśa samudrasya dvīpānaśnanpurūravāḥ /
āmanuṣāirvṛtaḥ sattvāirmānuṣaḥ sanmahāyāsāḥ // 17 //
viprāiḥ sa vigrahaṃ cakre vīryonmattaḥ purūravāḥ /
jahāra ca sa viprāṇāṃ ratnānyutkrośatāmapi // 18 //
sanatkumārastaṃ rājanbrahmalokādupetya ha /
anudarśayāṃ tataścakre pratyagr̥hṇāna cāpyasāu // 19 //
tato maharṣibhiḥ bruddhāiḥ śaptaḥ sadyo vyanāśyāta /
lobhānvito madabalānnaṣṭasaṃjño narādhipaḥ // 20 //
so hi gandharvalokastha urvāśyā sahito virāḥ /
ānināya kriyārthe'gnīnyāthāvadvihitāmstridhā // 21 //
ṣaṭ putrā jajñire'thāilādāyurdhīmānamāvasuḥ /
dṛḍhāyuśca vanāyuśca śrutāyuścorvaśīsutaḥ // 22 //

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิอาขรกรรมหลวงปุรุรวัสส์กษัตริย์ในภาคทวารวดี

// srīsuka uvāoa // athataḥ śrūyatāṃ rājanvaṃśaḥ
somasya pāvanah //
yasminnāiladayo bhūpāḥ kīrtiyante puṇyakīrtayah // 1 //
sahasrasīrasaḥ puṃśo nābhihradasaroruhāt //
jātasyāsītuto dhāturatriḥ pitṛsamo guṇāḥ // 2 //
tasya dṛgbhyo'bhavatputraḥ somo'mṛtamayah kila //
viprāusadhyudugaṇānām brahmaṇā kalpitaḥ patih // 3 //
so'yajadrājasūyena vijitya bhuvanatrāyam //
patnīm bṛhaspaterdarpāttāram nāmāharadbalāt // 4 //
yadā sa devaguruṇāyācīto'bhīkṣaśo madāt //
nātyajattakṛte jajñe suradānavavigrahaḥ // 5 //
śukro bṛhaspaterdvesādagrahītsāsuroḍupam //
haro gurusutaṃ snehātsarvabhūtagaṇāvṛtaḥ // 6 //
sarvadevaganopeto mahendro gurumanvagāt //
surāsuravināśo'bhūtsamarastārakāmayah // 7 //
nivedito'thāṅgirasā somam nirbhartsya viśvakṛt //
tāram svabhartre prāyocchadantarvatnīmavāitpatih // 8 //
tyaja tyajāsu duṣprajñe matkṣetrādāhitam parāih //
nāham tvām bhasmasātkurāyam striyam
sāntānikah sati // 9 //
tatyāja vrīditā tārā kumāram kanakaprabham //
sṛphāmāṅgirasācakra kumāre soma eva oa // 10 //
mamāyam na tavetyuccāistasminvivadamānayoḥ //
paprāochurṣṣayo devā nāivoce vrīditā tu sā // 11 //

kumāro mātaraṃ prāha kupito'likalajjayā //
 kiṃ na vocasyasadṛṣṭe ātmāvadyaṃ vadāsu me // 12 //
 brahmā tām raha āhūya samaprākṣīcca sātṛvayan //
 somasyetyāha śanakāiḥ somastaṃ tāvadagrahīt // 13 //
 tasyātmayonirakṛta budha ityabhidhām nrpa //
 buddhyā gambhīrayā yena putreṇāpodurāṇmudam // 14 //
 tataḥ purūravā jajñe ilāyāṃ ya udāhṛtaḥ //
 tasya rūpaṅṇāudāryasīladraṇṇavikramān // 15 //
 śrutvorvasīndrabhavane gīyamanānsurarsīṇā /
 tadantikamupeyāya devī smarāsarārditā // 16 //
 mitrāvaruṇayoḥ śāpādāpannā naralokatām //
 nisāmya puruṣasreṣṭhaṃ kandarpamiva rūpiṇam // 17 //
 dhṛtiṃ viṣṭabhya lalanā upatasthe tadantike //
 sa tām vilokya nrpatirharsīnotphullalocanaḥ //
 uvāca ślakṣṇayā vācā devīm hr̥ṣṭatanūruhaḥ // 18 //
 // rājovāca // svāgatam te varārohe āsyatām karavāma
 kim // samramasva mayā sākam ratirnāu śāsvatīḥ samāḥ
 // 19 //
 urvāsyuvāca // kasyāstvayi na sajjeta mano
 dṛṣṭisācā sundara // yadaṅgāntaramāsādyā
 cyavate ha riramsayā // 20 //
 etāvuranakāu rājannyāsāu rakṣasva mānada //
 samramsyē bhavatā sākam ślāghyaḥ strīṇām
 varah smṛtaḥ // 21 //
 ghr̥tam me vīra bhakṣyaṃ syānekṣe
 tva'nyatra māithunāt /
 vivāsasam tattatheti pratipede mahamanāḥ // 22 //

aho rūpamāho bhāvo naralokavimohanam //
 ko na seveta manujo devīm tvām svayamāgatām // 23 //
 tayā sa puruṣasreṣṭho ramayantya yathā'rhataḥ /
 reme suravihāresu kāsam oātrarathādīsu // 24 //
 ramamānastaya devyā padmakīṅjalkagandhayā /
 tanmukhāmodamusito mumude'hargaṇānbahūn // 25 //
 apāśyannurvasīmindo gandharvānsamanodayat /
 urvasīrahitaṃ mahyamāsthānam nātīsobhate // 26 //
 ta upetya mahārātre tamasi pratyupasthite /
 urvasyā uraṇāu jahrunyastāu rājani jāyayā // 27 //
 nisamyākranditaṃ devī putrayornīyamānayoh /
 hatāsmyaḥam kunāthena napuṃsā vīramāninā // 28 //
 yadvīsrambhādahaṃ nastā hṛtāpatyā ca
 dasyubhiḥ /
 yaḥ sete nisi samtrasto yathā nārī divā puṃnā
 muṅca muṅcāśvapasara bāhū madgātraveṣṭitāu /
 atīva kātaro hā tvam māyayā yo'tilampataḥ // 1 //
 iti vāksāyakāirviddhaḥ pratotrāiriva kuṅjarah /
 nisi nistrimsamādāya vivastro'bhyadravadrusā // 30 //
 te visṛjyoranāu tatra vyadyotanta sma vidyutaḥ /
 ādāya meṣāvāyantam nagnamāiksata sā patim // 31 //
 elo'pi śayane jāyāmapāśyanvimanā iva /
 taocitto vihvalaḥ śocanbabhrāmonmattavanmahīm // 32 //
 sa tām vīkṣya kuruksetre sarasvatyaṃ ca tatsakhīḥ /
 paṅca prahrṣṭavadanāḥ prāha sūktam purūravāḥ // 33 //
 aho jāye tiṣṭha tiṣṭha ghore na tyaktumarhasi /

mām tvamadyāpyanirvṛtya vacāṃsi kṛṇavāvahāi // 34 //
 sudeho'yaṃ patatyatra devi dūram hṛtastvayā /
 khādantyenāṃ vṛkā gṛdhrāstvatprasādasya nāspadam // 35 //
 // urvasyuvāca // mā mṛthāḥ puruṣo'si tvam mā sma
 tvā'dyurvṛkā ime /
 kvāpi sakhyaṃ na vāi strīṇāṃ vṛkāṇāṃ hṛdayaṃ yathā // 36 //
 strīyo hyakarunāḥ krūrā durmarsāḥ priyasāhasāḥ /
 ghnantyalpārthe'pi viśrabdhaṃ patiṃ bhrātaramapyuta // 37 //
 vidhāyālīkaviśrambhamañṣeṣu tyaktasāuhṛdāḥ /
 navaṃ navamabhīpsantyaḥ puṃścalyaḥ svāiravṛttayaḥ // 38 //
 saṃvatsarānte hi bhavānekarātram mahesvara /
 vatsyatyapatyāni ca te bhavisyantyaparāni bhoh // 39 //
 antarvatnīmupālakṣya devīm sa prayayāu purem /
 punastatra gato'bdānta urvasīm vīramātaram // 40 //
 upalabhya mudā yuktāḥ samuvāsa tayā nisām /
 athāinaṃurvasī prāha kṛṇaṃ virahāturam // 41 //
 gangharvānupadhāvenāmstubhyaṃ dāsyanti māmīti /
 tasya saṃstuvatastustā agnisthālīm dadurnṛpa
 urvasīm manyamānastāṃ so'budhyata caranvane // 42 //
 sthālīm nyasya vane gatvā gṛhānādhyāyato nisi /
 tretāyāṃ saṃpravṛttāyāṃ manasi trayyavartata // 43 //
 sthālīsthānaṃ gato'śvattham sāmigarbham vilakṣya sah /
 tena dve arāṇī kṛtvā urvasīlokakāmyayā // 44 //
 urvasīm mantrato dhyāyannadharāraṇīmuttaram /
 ātmānamubhayormadhye yattatprajānanam prabhuh // 45 //
 tasya nirmanthanājāto jātavedā vibhāvasuh /
 trayyā sa vidyayā rājñā putratve kalpitastrivṛt // 46 //

tenāyajata yajñesaṃ bhagavantamadhokṣajam /
 urvāsīlokamanviochan sarvadevamayaṃ harim // 47 //
 eka eva purā vedah pranavaḥ sarvavānmayah /
 devo nārāyaṇo nānya eko'gnirvarṇa eva ca // 48 //
 purūravasa evāsīttrayī tretāmukhe nṛpa /
 agninā prajāyā rajā lokam gāndharvameyivān // 49 //

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิยายรักระหว่างปुरुวัศกษิรอุรวตีในภคาสริคสาคร

āsītpurūravā nāma rājā paramavāiṣṇavaḥ /
abhūdbhuvīva nāke'pi yaśyāpratihatā gatiḥ // 4
bhrāmantam nandane jātu tam dadarsa kilāpsarāḥ /
urvasī nāma kāmasya mohanāstramivāparam // 5 //
dṛṣṭamātrena tenābhūtsā tathā hṛtacetanā /
yathā sabhayarambhādisakhīcetāṃsyakampayat // 6 //
so'pi tam vīkṣya lāvanyarasanirjharinīm nṛpaḥ /
yanna prāpa pariṣvaṅgam tṛṣākṛānto mumūrocha tat // 7 //
athādidesa sarvajño hariḥ ksīrāmbudhisthitah /
nāradaḥkhyam munivaram darsanārthamupāgatam // 8 //
devarṣe nandanodyānavartī rājā purūravāḥ /
urvasīhṛtacittah sansthito virahaniḥsahah // 9 //
tadgatvā mama vākyena bodhayitvā satakratum /
dāpaya tvaritam tasmāi rājñe tāmurvasīm mune // 10 //
ityādīṣṭah sa hariṇā tathetyāgatya nāradaḥ /
prabodhaya tam tathābhūtam purūravasamabravīt // 11 //
uttīṣṭha tvatkṛte rājanprahito'smīha viṣṇunā /
sa hi nirvyājabhaktānām nāivāpadamupekṣate // 12 //
ityuktvasvāsitenātha sa purūravasā saha /
jagāma devarājasya nikaṣam nārado munih // 13 //
harernidesamindrāya nivedya praṇatātmane /
urvasīm dāpayāmāsa sa purūravase tataḥ // 14 //
tadabhūdurvasīdanam nirjīvakaranam divah /

urvaśyāstu tadevāsīnmṛtasamjīvanāuśadham // 15 //
 athājagāma bhūlokaṃ tamādāya pururavāḥ /
 svarvadhūdarśanāścaryamarpayanmartyaśaksuśām // 16 //
 tato'napāyināu tān dvavurvaśī ośa nṛpaśca saḥ /
 anyonyadr̥ṣṭīpāśena nibaddhāviva taśthatuḥ // 17 //
 ekadā dānavāiḥ śakam prāptayuddhena vajriṇā /
 sāhāyakārthamāhūto yayāu nākaṃ purūravāḥ // 18 //
 tatra taśminhate māyādharanāmyasurādhipe /
 pranṛttasvarvadhūśārthāḥ śakrasyābhavadutsavaḥ // 19 //
 tataśca rambhāṃ nṛtyantīmācārye tumburāu śthite /
 calitābhīnayāṃ dr̥ṣṭvā jahāśa śa purūravāḥ // 20 //
 jāne divyānidam nṛtlaṃ kim tvam jānāśi mānuśa /
 iti rambhāpi tatkālaṃ śāsūyam taśabhāśata // 21 //
 jāne'hamurvaśī śaṅgāttadyadvetti na tumburuḥ /
 yuśmadgururapītyenāmuvaśātha purūravāḥ // 22 //
 taśochrutvā tumburuḥ kopāttasmāi śāpamathādīśat /
 urvaśyā te viyogaḥ śyādā kṛṣṇārādhanādīti // 23 //
 śrutaśāpaśca gatvāiva taśmurvaśyāi purūravāḥ /
 akālāśanipātograṃ śvavṛttāntam nyavedayat // 24 //
 tato'kaśmānīpatyāiva nīnye kvāpyapahr̥tya śā /
 adr̥ṣṭāīśtēna bhūpena gandharvāīrurvaśī kīla // 25 //
 avetya śāpadośam taṃ śo'tha gatvā purūravāḥ /
 harexērādhanam oakre tato badarīkāśrame // 26 //
 urvaśī tu viyogārtā gandharvaviśayāśthitā /
 āśīnmṛteva śupteva līkhiteva viśetanā // 27 //
 āścaryam yanna śā prāñāiḥ śāpantāśāvalambīnī /
 muktā virahadīrghāśu oakravakīva ratriṣu /// 28 //

purūravāśca tapasā tenāoyutamatoṣayat /
 tatprasādena gandharvā mumuoustosya corvasīm // 29 //
 śāpāntalabdhayā yuktaḥ punarapsarasā tayā /
 divyān sas rājā bubhuje bhogānbhūtalavartyapi // 30 //

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กนิษฐชาตกในคัมภีร์มหาวิศุ

bhikṣū bhagavantamāhansuḥ // bhagavatā yaśodharā khedena
labdhā // bhagavanāha // na bhikṣavo idānīmeva yasodharā
khedena labdhā anyadāpi eṣā mayā mahatā khedena mahatā
śrameṇa mahatā vīryeṇa labdhā // bhikṣū āhansuḥ //
anyadāpi bhagavan // bhagavanāha // anyadāpi bhikṣavo //
bhūtapūrvam bhikṣavo atītamadhvanam hastināpure rājā
subāhurnāma rājyam kārayati kṛtapuṇyo mahesākhyo mahābalo
mahākośo mahāvāhano ṣaṣṭinagarasahasraṇāmīśvaro //
tasya sudhanurnāma kumāro ekaputro prāsādiko darsānīyo
rūpavānkṛtapuṇyo mahesākhyo gaṇavānmātrjño pitrjño pitrā
subāhunā yuvarājye pratiṣṭhāpito //
so amātyehi sārddham tāni pāitṛkāni nagarasahasraṇi
paripāleti //
rājā subāhuḥ rājākṛtyato odhṛtabhāro rājakule
upariprāsādavaragato nirvṛto āsati /
tasya dāni rājño subāhusya āsannarājā sucandrimo nāma
vayasyo sannikṛṣṭo siṃhapure nagare rājyam kārayati
kṛtapuṇyo mahesākhyo mahābalo mahākośo mahāvāhano //
tasya dāni rājño sucandrimasya mahāyajño pratyupasthito /
sarvabhūtehi yajñam yajisyāmi / tena yattakā vijitavāsino
lubdhakāḥ teṣāmānattī dimā / sarvabhūtehi yajñam
yajisyāmi / ye te sthalaśasāḥ prāṇā apadā vā dvipadā vā
oaturpadā vā bahupadā vā tāni sarvaṇi prāṇakajātīni

samanetha //

niṣāda pi uddiṣṭāh / ye kecijjalocarā prāṇāh tena
upasthapetha sarvabhūtehi yajñam yajisyāmi //

manasā devānāṃ vacasā pārthivānāṃ /

nacireṇādhyānāṃ karmaṇā daridrāṇāṃti //

rājño vacanamātreṇa lubdhakehi ca niṣādehi ca
jalocarā ca sthalocarā ca prāṇakajātiyo samānītā
maham ca vāṣṭam māpetvā tatra tāni sthalocarāṇi
prāṇakajātīni uparuddhāni / yāni pi jalocarāṇi tāni
samānetvā puṣkarinīyaṃ oruddhāni / kinnarīvarjitaṃ
sarvaprāṇakajātiyo samānītāḥ //

atha khalu rājño sucandrimasya yaṃ kālam yajñavāto
sarvopakarāṇehi sajjīkrto tato śīrśasnāta āhatavastranivastro
upariprāsādavaragato gandhapuṣpadhūpāiraroanam kṛtvā
caturdisamañjalim prāṇāmetvā yena bhagavantaḥ
purastimadakṣiṇapaścimottarāye disāye ṛṣayo
caturdhyānalābhino paṃcābhijñā maharddhikā mahānubhāvā
antarīkṣacarāstānahaṃ yajñavāte nimantrayāmi //

tatra dāni ye ṛṣayo caturdhyānalābhinaḥ paṃcābhijñā
maharddhikā mahānubhāvā te samanvāharitvā vāihāyasena
ṛddhyā yajñavāṣṭam gataḥ //

so dāniṃ rājā sucandrimo tāṃṛṣīm yajñavāte āgataṃ drṣtvā
pramudito prītisāumanasyajāto pādābhivandanam kṛtvā
etaduvāca //

pratyavekṣantu bhagavanto yajñavāṣṭam kim paripūrnam na
veti //

te dāni ṛṣayaḥ pratyavekṣitvā rājānaṃ

suoandrimametaduvāca //

mahārāja sarvo paripūrṇo yajñavāṭo ekena āṅena ūno //

rāja āha // katamena āṅena ūno //

ṛṣayo āhu // deva kinnariye ūno // atha khalu rāja

suoandrimo lubdhakānāha //

teṣāṃṛṣīnāṃ bhagavatāṃ yajñavāṭe kinnariye artho taṃ

gacchatha yatnaṃ karotha yathā mama kinnarīm ānetha //

tahiṃ dāni yo teṣāṃ lubdhakasahasrāṇāṃ sarvapradhāno

lubdhako viryeṇa ca balena ca pāurusēṇa ca so tehi

lubdhakehi sarvagaṇena utsāhito / tvam pratibalo kinnarīm

samartho ānayitum //

sa lubdhako gaṇena utsāhito samāno rājñā ca suoandrimena

dhanukalāpamādāya anuhimavantaṃ pravīṣṭaḥ //

tahiṃ anyataraṃ himavante paśyati ṛṣisya āśramaṃ

ramaṇīyaṃ mūlapatraphalopetaṃ //

so taṃ ṛṣimupasamkrānto ṛṣisya pādavandanam kṛtvā sthitaḥ

ṛṣiṇā ehi svāgatavāniti ācaṣṭo svāgatante etaṃ śivikāṃ

nisīdāhi //

ṛṣiṇā tasya lubdhakasya sārāyaṇīyaṃ kṛtam /

yathā ṛṣidharmo phalodakamupanāmitaṃ //

so dāni phalāni paribhūṃjiya pāniyaṃ pibitvā tatra

āsati / tatra ca ṛṣisya mūle āśrutapūrvam ca madhuraṃ

gītasabdāṃ śṛṇoti //

so taṃ ṛṣim proḥhati //

bhagavaṃ kasya etaṃ evaṃ manoḥjanam gītasabdāṃ devakanyānāṃ

nāgakanyānāṃ // ṛṣi āha // na etaṃ devakanyānāṃ

gītasabdam na nāgakanyānām kinnarīnām etaṃ gītasabdam //

so dāni tamṛsim pṛochati //

bhagavan imam gītasabdam śrūyate na ca dṛśyanti /

kahim vā gāyanti // ṛṣi āha //

imasya āśramasya uttare pārśve mahāpadminī tahiṃ

sarvārtukāni sarvakālikāni utpalakumudapadumapūṇḍarikasāngan-

dhikāni / tatra kailāsāto parvatāto drumasya

kinnararājñō ,manoharā nāma dhītā bahūhi kinnarehi

kinnarīhi ca parivṛtā etaṃ padminīm kṛīḍārthamāgacchati //

so paṇḍito lubdhako tamṛsim upāyena pṛochati // āha //

bhagavaṃ śruṇīyati asti kecit manusyā kinnarīhī sārḍham

kṛīḍanti paricārenti / kathante manusyānām kinnariyo

vasagatā bhavanti //

ṛṣi āha // satyavākyena etā badhyanti na saknonti

antarahāyitum // mādhyena ca ṛṣiṇā asamanvāharitvā

ṛjubhāvena ācaksitam na jānāti kinnariye etasya artho

ti //

so dāni lubdhako tasya ṛṣisya abhivādanam kṛtvā taṃ

padmasaram gata yatra sā drumasya kinnararājñō dhītā

kṛīḍati //

tā dani kinnariyo gītakṛtye pramattā jaladardarake ca taṃ

lubdhakam na paśyanti / sā ca tatra manoharā

sarvapradhānā rūpeṇa ca svareṇa ca / tna lubdhakena

śravanāpathe sthitena sā manoharā satyavākyena baddhā //

dhītā tvam kinnararājasya drumarājñō yasasvinī /

etena satyavākyena tiṣṭha baddhāsi kinnarī //

yathā tvam drumarājasya dhītā drumeṇa rājñā

saṃvṛddhā / satyavaacanena bhadre manohare nā
padam gaoccha //

sā dāni manoharā tena lubdhakena satyavākyaena baddhā na
śaknoti antarahāyitum / te anye hi kinnarā ca kinnarī
ca sarve samantarahitā

sā dāni manoharā tena lubdhakena siṃhapuramānītā /
taḥiṃ yajñavāṭam pravesītā //

kinnarīm dṛṣṭvā rājā sucandrimo mahāṃ ca janakāyo tasya
lubdhakasya prīto saṃvṛtto //

lubdhakena vipulo āochādo labdho //

sā baddhā pāsehi ānītā sucandrimasya siṃhapuram
brāhmaṇapuram saṃvṛttam yajñavāṭam samabhinītā //

rājñā sucandrimena yajñasya samupakaraṇam sajjetvā

rājño subāhusya hastināpuram dūto preṣito / sarvabhūtehi
mahāyajñam yajīṣyāmi āgaccha / iha anumodāhi //

rājñā subāhunā putro sudhanukumāro visarjito / gaoccha
siṃhapuram sucandrimo rājā yajñam yajīṣyati tam
anumodāhi //

sudhanukumāro siṃhapuramāgato anyānapi bahūni rājāna
śatāni / sarveṣāṃ ca sudhanukumāro sarvapradhāno rūpenāpi
tejenāpi parivāreṇāpi gandhenāpi //

sudhanukumāro tam yajñavāṭam pravīṣṭah bahūhi rājāna
śatehi parivṛto / tēna tatra yajñavāṭe tāni bahūni
praṇīśahasrāṇi dṛṣṭāni sthalaocarajalacarāṇi / sāpi kinnarī
dṛṣṭā //

pasyantasya eva sudhanusya kumārasya kinnarīye udāram
premam nipatitam kinnarīye pi sudhanusya premam nipatitam //

yathoktaṃ bhagavatā sūtrapade //

pūrve vā saṃnivāsena pratyutpanne hitena vā /
 sarvāṅgāṃ jāyate premaṃ utpalaṃ vā yathodake //

evantesāṃ parasparaṃ darśanamātreṇa premaṃ saṃjātaṃ //

sudhanukumāro rājño suoandrimasya pṛochati //

kiya ime ettakā prāṇasahasriyo yajñavate uparuddhāyo //

so rajā āha // etehi yajñāṃ yajisyāmi etena

ca prabhūtena khādaniyabhojanīyena // kumāro pṛochati //

etasya yajñasya kiṃ phalaṃ kiṃ guṇanirvṛtti /

kedṛśametenā yajñaguṇaṃ nirvartayisyati imaṃ ettakaṃ

prāṇavadhaṃ kṛtvā // rājā āha // ete yattakā prāṇajātī

atra yajñe haniṣyanti sarve svargaṃ gamisyanti / ahaṃ ca

yattakā ete prāṇā ettha yajñe haniṣyanti tattakāṃ vārāṃ

svarge upapadyāmi //

kumāro āha // mahārāja na evaṃ etaṃ mithyādrṣṭi eṣā

ahiṃsā paramaṃ dharmam // prāṇātipāto adharmo

prāṇātipātavāiramaṇo dharmo / adinnādāno adharmo

adattādānavāiramaṇo dharmo / kāmeṣu mithyācāro adharmo

kāmeṣu mithyācāravāiramaṇo dharmo /

surāmāireyamadyapānaṃ adharmo surāmāireyamadyapānāto

vāiramaṇo dharmo / mṛṣāvādo adharmo mṛṣāvādāto vāiramaṇo

dharmo / piśunavācā adharmo piśunavācāto vāiramaṇo

dharmo / saṃbhinnapralāpo adharmo saṃbhinnapralāpāto

vāiramaṇo dharmo / avidyā adharmo avidyāto vāiramaṇo

dharmo / vyāpādo adharmo vyāpādāto vāiramaṇo dharmo /

mithyādrṣṭi adharmo samyag - drṣṭi dharmo // daśa kuśalā

karmapāthā dharmo //

dasāhi mahārāja akusālehi karmapathehi samanvāgatāḥ
 satvā narakeṣūpapadyanti / dasāhi kusālehi karmapathehi
 samanvāgatāḥ satva svargeṣūpapadyanti //
 tadevaṃ mahārājena na eṣa svargānāṃ patho gṛhīto narakeṣu
 gamanāya eṣa patho gṛhīto
 evaṃ sudhanusya kumārasya dharmadīśanāṃ śrutvā rājā
 sucandrimo te ca sarve rājāno sarvo mahājanakāyo prīto /
 tena rajñā sucandrimena sudhanusya kumārasya dharmadīśanāṃ
 śrutvā te sarve prānakajātīyo jalacarā ca sthalacarā ca
 ośṛṣṭā //
 manoharā kinnarī sudhanusya kumārasya allīnā / sarvaṃ ca
 kinnarabhavaṇaṃ manasi na vartati sudhanusya premeṇa /
 sudhanusyāpi anyā kriḍāratīyo manasi na vartanti
 manoharāye premeṇa //
 rājñāpi sucandrimena yathā sudhanuṇā kumāreṇa sandiṣṭaṃ
 tathā nirgadam yajñam anavadyaṃ //
 anekāni śramaṇabrāhmaṇakṛpānavāṇīpakasahasrāṇi annapānena
 santarpitāḥ āchādanehi āchādītāḥ //
 vṛtte yajñe sudhanukumāro manoharāye sārḍham
 hastiskandhavaragato mahatā parivāreṇa mahatā saṃdḍhīyī
 mahatā samudayena mahatā vibhūṣāye siṃhapurāto
 hastināpuram gato //
 kumārasya hastināpuram praviśantasya nagaram hastināpuram
 alaṅkṛtam vitatavitānam citraduṣyaperikṣiptam
 osaktapaṭṭadāmakalāpaṃ siktasamṛṣṭam dhūpitadhūpanam
 muktapuspāvākīrṇam deśedeseṣu naṭanartakaṇḍallamallapāṇisvaryā-
 kumbhathūnikā

evam sudhanukumaro mahatā samṛddhiye mahatā samudayena
 manoharāye sārḍham hastiskandhavaragato hastināpuram
 praviṣṭo //

tena kumāreṇa sarvā rājakanyā oṣṛṣṭā manoharāye sārḍham
 kriḍate va // rājño subāhusya ṣaṣṭīhi nagarasahasrehi
 kāryasahasrāṇi parihāyanti anekasahasrāṇi nivartanti //
 nāigamajānapadehi rājā subāhu vijñapto / mahārāja
 sudhanukumāro manoharāye kinnariye pramatto arthārthāni na
 samanūsāsti rājakāryāni parihāyanti ṣaṣṭīhi nagarasahasrehi
 anekasahasrāṇi nivartanti //

rājñā subāhunā sudhanukumāro śabdāpito //
 putra jānapadā oravanti / arthārthāni na samanūsāsasi
 yathāpūrvaṃ manoharāye kinnariye pramatto viharasi
 visarjehi putra etaṃ kinnarīm anujānāhi taṃ gamanāye //
 so kumāro manoharāye tṛṣṇājālena baddhako na
 tāmanujānāti / pitare punaḥpunaruocati / putra visarjehi
 etaṃ kinnarīm anyāni te rājakanyāni yattakāni jalpasi
 tattakāni ānayaṣyāmi //

so kumāro punarpunaḥ tena pitunā uoyanto na
 visarjayati // amātyā ca punaḥpunaḥ rājño subāhusya
 nivedenti // mahārāja sudhanukumāro manoharāye kinnariye
 pramatto rājakāryāni na karoti bahūni rājakāryāni
 parihāyanti //

rājñā ca amātyā ānattā uparundhatha kumāraṃ //

so amātyehi rājānattīye uparuddho //

uparuddhena kumāreṇa gṛham niḥśreyam samvṛttam sarvā
 lakṣmī antarahitā / manoharā svayaṃ sukāhunā anujñātā

niratim kinnaranagaram gamanāya / manohare gaucha
anujñatāsi yena sukhāni sitalāni vanāni mātāpitṛnam
sakāsam //
sā dāni sarvāṅkāravibhūṣitā tataḥ prāsādato otarītā /
tāye otarantiye bahūni strīśahasrāni sudhanusya rodanti
manoharāye śokena / hastināpure janapadasya antaram
nāsti vāmadakṣiṇena hastena manoharāye hastināpurāto
niṣkramantiye /
vāmadakṣiṇāto anjalīśahasrāni pratīcohamānā gandhamālyena
pūjyamānā strīśahasrehi bahunā ca janakāyena
anugacchīyamānā sā dāni hastināpurāto niryātvā janakāyasya
visarjanam kṛtvā uttarāmukham yena himavān parvatarājā
tena praṇatā upagacchati ca uttarāmukham yena ca
hastināpuraṁ tena sudhanuṁ avaloketi //
tānim ca anuhimavante śatadrunadīkūle duve lubdhakaputrā
mṛgavyān anṇanti / eko lubdhakaputro utpalako nāma
dvitīyo lubdhakaputro mālako nāma //
tehi dr̥ṣṭā manoharā kinnarī dūrato āgacchantī
sarvāṅkāravibhūṣitā akṣudrānulepanā amilānagandhamālyā
punarpuṇaḥ pṛṣṭhatomukhī avalokayantī āgacchantī //
tehi . sā kinnarī pratyabhijñātā // te kṛtāmjalipuṣṭā
pranīpatitā pṛochanti /
gaochanti avalokesi avalokenti gaochasi /
kim bhadre avalokesi kaḥim vā tvam gamiṣyasi //
manohara āha //
ubhayaṁ abhiprārthemi - - - - kim puruṣanagaram /

sudhanuṃ cāvalokemi niratim cābhiprārthaye //

te dāni lubdhakaputrā āhaṃsu //

sudhanusya kumārasya kurupaṃcālesu nāriyo /

tahi sārddham ramamaṇo na so tubhyaṃ smarisyati //

manoharā āha //

ānaysyāmyāham sudhanuṃ preksitena smitena ca /

kocidvṛddho va mātaṅgo vāse eṣo bhaviṣyati //

tāye teṣāṃ lubdhakaputrāṇāṃ haste śatasahasramūlyā

ca aṅgulikā dinnā tālisamālā ca /

yadi mama pṛsthato sudhanukumāro āgaccheya mama

mārgamaṇo imaṃ abhijñānaṃ dāsyatha mama vacanā

abhivādanaṃ proceheyātha / vaktavyo / ito evaṃ nivartāhi

durgamo paratareṇa manuṣyāṇāṃ / niyato me manuṣyāṇāṃ

vinābhāvah // evaṃ lubdhakaputrāṇāṃ saṃdiśitvā manoharā

aspr̥santī pādatalehi udakaṃ śatadrunadīm tīrṇā //

rājñā subāhunā yaṃ kālaṃ jānāti gatā manoharā iti tato

sudhanukumāro ānāpito utsaṅge upavisāpito pitare pi

mātare pi // mā putra kinnarīmanusmarāhri vistīrṇo te

autāhpuro bahūni kanyāsahasrāṇi aparāṇi te ānāpeṣyaṃ /

tāhi sardham krīḍāhi ramāhi paricārehi kinte kinnarīye

tvayā mānuṣo //

raja kumāraṃ cāśvāsayati amātyā ca āṇattā / kumārasya

gṛham alaṅkārayetha // autāhpurasya saṃdiṣṭam / suṣṭu

kumāraṃ abhiramāpetha yathā kumāro manoharaṃ na

samanusmareya //

rājño vacanamātreṇa kumārasya gṛhaṃ yathā divyaṃ vimānaṃ
tathā alankṛtaṃ sarvasaṃjñitam // saptasu dvaraśālāsu
suōrṇaghaṭāni sthāpitāni akṣatāni sthāpitāni yāni anyānyapi
lokasya maṅgalasaṃmatāni sarvāni sthāpitāni //
brāhmaṇasahasriyo kumārasya dvāre upasthāpitāni tathānyo
pi janakāyo kumāraṃ pratipālayanto // kumāro pi pitarā
samāsṃvāsītṃ visarjito / gaccha gṛhaṃ upasevehi snāhi
vilimpāhi āsaktamālyabharāṇo krīdāhi ramāhi pravivārehi
rājakāryāṇi ca samanūsāsehi // evaṃ saṃdisītṃ pitare
kumāro sudhanu visarjitaḥ //
so dāni rājakuḷāto niryātṃ sārḍhaṃ vasantakena ekina
parivāraṇa bhāvānuraktena hastināpurāto nagarāto niryātṃ
yena himavantaḥ parvatārajā tena praṇato maṇḥarāye arthāye //
kumārasya tāni pāitṃkāni ṣaṣṭinagaraśahasrāni sphītāni
sanigamajanapadāni vistīrṇaṃ ca antaḥpuraṃ mānasi na
vartati / maṇḥarāmeva kinnarīm śocati samanūsmarati //
rājyaṃ rājapariḍevavīkṣaṇakālena tantadā sarvaṃ /
apavijjhiyāna prakrami adhāutamalināṃ paṭaṃ gṛhya //
anuraktabhaktibhāvaṃ cāikaṃ parivāraṇaṃ grahetṃvāna /
parvatārajābhīmukho so himavantaḥ abhiḥprasaresi //
acireṇa gato sudhanū himavantaṃ rāmyaparvatānitaṃ-
baṃ / tatrāddasāsi lubdhakāu uppalakaṃ mālakāṃ
caiva // pasyati ca śatadrūnadīm śuōivimalasphaṭika-
vikāśāṃ satataṃ /

śubha susītālatoyā prasyandamānā mḥdutaruṇasujātā /
sā śādvalā pralulitā vahanti akṣāuhinyo śatadrū //

sudhanū uvāca kāmōillubdhakā śyāmāṃ akṣudrānulepanām /
 nārīṃ amilānagandhamālyāṃ vikramantiṃ apāśyatha //
 avoca lubdhakaputrā yādṛśīm tvam pṛochasi sā ito
 oiraṃ / uttīrya nadīm gatā sā imena kālena
 himavantam //

pravyāhṛtam hi tāye sudhanurnāmena pṛṛthato mahyam /
 yadi eśyati lubdhakaputrā dāśyātha imaṃ abhijñānam //
 imamaṅgulīyakam mama imāṃ ca tālīsagandhikāṃ mālām /
 dāśyātha lubdhakaputrā bhartā mama svāmikasvāni //
 abhivādanam ca lubdhakā mama vacanā svāmikam
 bhaṣeyātha / pratigaocha hastināpuram niyato niyamo
 vinābhāvo // pratyagrahesi mālām ālambesī mudrikām
 pramodanto / api maraṇam abhyupemi manoharāye va
 sanāganam //

te taṃ bhaṇanti lubdhakā sudhanum ito eva
 tvam nivartehi / hastināpurasnim nagare kā
 tuhyamabhukta varteyā // taṃ tasya nāiva hṛdaye
 nāpi ca teṣāṃ śṛnoti so vacanam / gantum
 yevādhyavasito śatadrum ca mahānadīm tīrṇo //
 lubdhakā pi te vyavaasthitā rājānaso bhaveyā
 asmākam / yadi sudhanumevamarūpe atyayasmiṃ
 parityajeyāmaḥ // avatīrṇā te pi nadim vyāghra-
 gaṇasimhavāraṇasaṃghosāṃ / mṛgavihaṅgamānuyātām
 manoramāṃ ca cakravākarutām //

tatra dāni kumāro ca vasantako ca paricārako utpalako ca

lubdhakaputro mālako ca lubdhakaputro evamkṛtādhyavasāyā
 manoharāye padehi himavantam parvatarājam pravṛṣanti //
 manoharāpi nānavarṇāni varakusumāni olambamānāni
 ābandhamānā gacchati // te dāni kusumāni pacchā dṛṣṭvā
 anugacchanti / iha viśramitvā śyāmā ito gatā //
 iha muhūrtanāsi ayamasyā puṣpanikaram iha kṛtāni
 śubhamālāni nirmālyakāni cāsyā varakusumakarnapūradhāriṇīye
 deśedeśe paśyanti jānanti ito gatā śyāmā evante
 gacchanti / ābharāṇāni nānaprakārāni panthe patitāni
 paśyanti vanasākheṣu lagṇāni paśyanti anyāni ca cihnāni
 paśyanti // yathāyathā ca himavantam anupravṛṣanti
 tathātathā bahūni ratnaratnāni paśyanti //
 suvarṇasṛṅgāni parvatāni paśyanti rūpyasṛṅgāni paśyanti
 lohakarāni paśyanti tāmraakarāni paśyanti ārakūṭakarāni
 paśyanti yasadaśṛṅgāni paśyanti amṛjanaparvatāni paśyanti
 manasīlaparvatāni paśyanti / kinnaramithunāni krīḍantāni
 paśyanti / anyāni bahūni āścaryādbhūtasatāni paśyanti
 deśedeśe kinnarīgītasabdāni śṛṅvantī simhanādasabdāni ca
 śṛṅvantī sārḍūlanādasabdāni ca śṛṅvantī / acchabhallaṇādāni
 ca śṛṅvantī / mṛgarutāni ca nānavarṇāni śṛṅvantī /
 yakṣarākṣasarutāni ca śṛṅvantī / piśācākumbhāndarutāni
 śṛṅvantī // nānaprakārāni ca āuśadhīsahasrāni paśyanti
 vidyādharāni ca paśyanti //
 tehi gacchantehi kāśyapasya ṛṣisya āśramam dṛṣṭam
 bahumūlapatrapuṣpaphalopetaṃ vṛkṣasahasrasaṃchannaṃ
 pāṇīyasampannaṃ ca // te dāni tahiṃ āśrame pravṛṣṭāḥ
 paśyanti ca tatra āśrame kāśyapaṃ ṛṣim vṛddham mahābhagaṃ

saparivāraṃ āsannaṃ //

te dāni ṛṣisya abhivādanam kṛtvā saparivārasya agrato
sthitā // ṛṣisya bhavati // mahātmanā imena kumāreṇa
bhavitavyam kṛtapunyena punyavantena yo eṣo imam āśramaṃ
pravīṣṭah / pradeśo na kṣemenānuprāpto //

tena kumāro abhinandito // svāgatam kumārasya niṣīdāhi /
etāni sīvikāni // kumāro niṣaṇḍo saparivāro / ṛṣiṇā
kṣudramadhusadrṣāni phalāni allīpitāni pānīyaṃ ca //
yatra velāṃ kumāreṇa phalā parimuktāni pānīyaṃ ca pītaṃ
tato nam so ṛṣi prochatī //

kiṃ kumārasya sukhasaṃvṛddhasya imahim āgamanaprayojanam //
kumāro āha // kācotte bhagavaṃ evaṃrūpā nārī atikramanti
dṛṣṭeti // ṛṣi āha // āma dṛṣṭā allīna sā imam āśramaṃ
mama pādau vanditvā girivarasya anutaṭehi gatā /

tatkumāro ito evaṃ āśramāto nivartatu / duṣkaram kumāreṇa
kṛtam imam tāvatpradeśam gacchantena kiṃ puna ato
paratarena gatena āgamanam manuṣyānām ito evaṃ

nivartāhi // kumāro āha // na śakyāmi bhagavannivartitum /
yā tasyā manoharāye gati sā mama yenāiva mārgena gatā
tenālvāham gamiṣyāmi //

ṛṣi āha // anyā kinnarīnām gatiḥ anyā manuṣyānām / pakṣī
pi kinnarānām gatiḥ na sambhūnanti kuto manuṣyā / pakṣī
pi tam pradeśam katham oigacchanti / kinnrā yatra
gacchanti modamānā rativihāram samanubhonto āgamyantaṃ

kumāra manuṣyānām pathehi / ito evaṃāśramāto nivartāhi //
pitā te ṣaṣṭīnām nagarasahasrānām īśvaro nanu udārehi
paribhogehi kumāreṇa kṛdītavyaṃ ramitavyam anubhavitavyam

etaṃ agamyam deśam na śakyasi gantum // kumāro āha //

bhagavaṃ maraṇam vā śā vā paśyitavyā //

ṛṣi manabhāgo mahāmāitrīvihārī kārūṇiko / tasya bhavati //

se kumārasya agamyam deśam gacchantasya śarīravinaśo

bhaveyā // so ṛṣi āha // kumāra imaṃ rātrim iha āśrame

vītināmehi yāva iha uddese vānarā prativasanti /

yo teṣāṃ yūthapati so mana abhipraśanno nityakālam mama

pādavando āgacchati kṣudramadhusadṛśāni phalāni ādāya /

tamaḥ vānararājā adhyeśiṣyam / so tava drumasya

kinnararājño niratiṃ nāma kinnaranagaraṃ neśyati //

kumāro ṛṣisya vacanena tahiṃ āśrame taṃ rātrim sthito

rātriye ośa prabhātāye kumāro śiṃhasya va osarantasya

śabdaṃ śṛṇvati / kumāro ṛṣikumārāṇaṃ pṛochati / kasya

eṣa osaraṇaśabdo //

ṛṣikumāro āha // evaṃ vānarādhipatisya osarantasya śabdo

nityam eṣo iha velāye kṣudramadhusadṛśāni phalāni ādāya

taṃ osaranto drumāt drumam saṅkramanto asmākamupādhyāyasya

pādavando āgacchati //

tadāni kāutūhaleva utthāya yato taṃ vānarasya osarantasya

śabdaṃ tataḥ nidhyāyati / tena so vānararājā dṛṣṭo

drumāto drumam saṅkramanto āgacchanto // so vānararājā

taṃ āśramamāgatvā kṣudramadhusadṛśāni phalāni ṛṣisya purato

nikṣipitvā niṣaṇo //

ṛṣi āha // vānararāja karohi me vyāpāraṃ // vā nararājā

āha // bhagavaṃ kariṣyāmi / ānapehi // ṛṣi āha //

imaṃ kumāraṃ ātmanā oaturthaṃ drumasya kinnararājño niratiṃ

nāma kinnaranagaraṃ tahiṃ nehi // vānaro āha //

bhagavannemi //

so dāni vānarādhipati tato eva āśramāto ātmanā caturtham
kumāram pṛsthāṃ ārohayitvā parvatānām śṛṅgato śṛṅgam
saṅkramanto drumāto drumam nacirasyāiva drumasya
kinnararājño nagaram kailāsasya parvatasya mūrdhne
anuprāpto /

paśyati ca kailāsasya parvatasya mūrdhne
drumasya kinnararājño niratim nāma nagaram sarvasāuvarṇaśu-
bhakarmanirmitam udyānasahasramañḍitam sarvaratnāmayehi
puṣkariṇītaḍāgehi maṇḍitam sarvaratnāmayehi vaiḍūryaphalaka-
sopānehi saptaratnavedikāparikṣiptehi utpalapadumakumudapuṇḍa-
rikasāugandhikasamochannehi ratanāmayehi taṭakehi āyuktehi
nānaratnavicitrāhi nāvāhi plavantīhi vasantacitrāhi
anyamanyehi ca nānāprakārehi plavehi plavantehi /
nānāprakārehi puspapatraphalopetehi drumasahasrehi samohannam
ca atimuktakaoampakavāṛsikamallikāsumananavamālikāyūthikopaśo-
bhitam // te tahiṃ tahiṃ paśyanti kinnaramithunasahasrāṇi
krīdantāni / kācijjaladardarakāni vādenti kācit nānāprakā-
rāṇi vādyāni vādenti madhureṇa ca svareṇa manoharām
parigāyanti //
abhyantaraganagare ca tūryasatasabdāni śṛṅvanti madhurāṇi ca
gītasabdāni śṛṅvanti //
atha nu dāni tahiṃ kinnaranagarasya vāhyato upavane
sthitā paśyanti sambahulā kinnarīyo prāsādikā darsāniyā
alamkṛtā abhūṣitāḥ sāuvarṇaghaṭakahastā āgacchanti tam
puṣkariṇīm yatra sudhanuḥ sthito udokahāriṃ //
sudhanuretā pṛochati // kiṃ atra nagare parvo yaṃ /

so īdr̥ṣo āmodo // tā dāni āhansuḥ // na adya
 kimcitparvo na utsavo / api drumasya kinnararājño
 manoharā nāma dhītā mānuṣehi mītā āsī sā bahuhī varṣehi
 āgatā tāye āgatāye drumo ca kinnararājo sarvaṃ ca nagaram
 prītaṃ tatrāiṣa eḍr̥ṣo āmodaḥ //
 sudhanu pṛochati // kaḥim udakaṃ imaṃ nīṣyati //
 āhansu // sā manoharā snāpayiṣyati / tasyā manusyagandha-
 mapanayisyati // tena kumāreṇa aṅgulīyakā pāścime
 udakaghaṭe prakṣiptā yathā tāhi kinnarīhi na dṛṣṭā //
 manoharā snāyati ca aṅgulīyakā snāyantīye tato ghaṭakāto
 utsaṅge patitā // manoharāye sā aṅgulīyakā dṛṣṭvā
 pariñātā / tāye etadabhūṣi / sudhanukumāraḥ āgato mama
 arthāya / sukumāro rājaputro kathaṃ so imāmagamyāṃ
 disāmagato //
 sā dāni tvaritatvaritā vastrāṇi prāvaritvā āsrukaṅṭhā
 rudanmukhā mātāpitṛṇāṃ praṇipatitvā āha // yo mama
 jambudvīpe bhartā so āgato sudhanu nāma rājaputro
 subāhusya rājño ekaputro //
 drumo kinnararājā na pattīyati / putri na śakyāṃ mānuṣehi
 ināṃ disāmagantum // manoharā āha // na hi tāta
 vyaktamāgato // drumo kinnararājā pṛochati // kim tvayā
 svayaṃ dṛṣṭo utāho parato śruto ti // sā āha // na
 me svayaṃ dṛṣṭo nāpi parato śruto api me snāpayantīye
 sudhanusya aṅgulīyakā utsaṅge patitā //
 drumena kinnararājñā udakahārīyo śabdāpitāyo / tā dāni
 śabdāpiyaḥ pṛochīyanti // kvaoidvo udakahārīṃ gatāhi
 puruṣo dṛṣṭo // tā āhansuḥ // mahārāja dṛṣṭō

kinnarakumāraḥ prāsādiko darśanīyo ātmanā caturtho
 puṣkarinīye kūle //
 tasya bhavati // so evameṣo kumāro manoharāye ti /
 katham so śakyati imāṃ disāmāgantum // so dani tāṃ
 dhītaraṃ prohati // manohare praviśatu sudhanu
 rājakumāro imaṃ rājakulaṃ //
 sā āha // tāta praviśatu // so iha mama premena āgato
 bahu ca tena mama nidānāṃ pitṛsakāśāto apriyo asatkāro /
 tena bandhanavadhaduḥkho anubhūto na ca tena ahaṃ
 kadācitparityaktā / tato sudhanu kumāro pitareṇa subāhunā
 bandhanāgāre bandhitvā ahaṃ visarjitā /
 so eṣa mukto samāno mama pṛsthato āgato //
 drumeṇa kinnararājñā amātyā aṇattā // sīghraṃ nagaraṃ
 alaṅkārayetha yāvoca rājakulaṃ yāvoca asurakā puṣkarinī
 vitatavitāṇaṃ kārapetha citrapuṣpaparikṣiptaṃ avasaktapaṭṭadā-
 makalāpaṃ siktasamarṣṭaṃ muktapuspāvakinṇaṃ
 sarvagandhodakasiktaṃ /
 ye mama nagare pradhānapuruṣāḥ caturāṅgabalakāyo sarve te
 mana jāmatuḥ pratyudgaochantu ohatradhvajapatakāni ca
 ādāya // amātyehi vacanamātreṇa sarvaṃ pratijāgṛtaṃ mahatā
 samṛddhīye pratyudgamaṇaṃ kṛtaṃ //
 manoharāpi mahārahena aṃśukena prāvṛtā sarvālaṅkāravibhūṣitā
 bahūhi kinnarasahasrehi parivṛtā tūryasahasrehi vādyamānehi
 pratyudgatā // sā dāni sudhanuṃ dṛṣṭvā mūrdhnena pādēhi
 patitā mukhena ca keśena ca pādāni samparimārjati //
 evaṃ sudhanu mahatā vibhūṣāye mahatā samṛddhīye drumasya
 kinnararājño nagaṇaṃ praveśito yāvadrājakulaṃ drumēṇa ca

kinnararājñā abhinandito utsaṅge saṃvesīto āśvāsīto ca //
 eṣo te nagaro sarvasāuvarṇa udyānasahasramaṇḍito
 anantakalyāṇo iha mama dhītarāye manoharāye saha kṛīdāhi
 ramāhi pravivārehi //

sudhanu dāni kinnaranagare bahūni varṣāṇi prativasitvā
 kṛīditvā ramitvā pravivāretvā sarvodyāneṣu samvartanīyaṃ
 anubhavitvā manoharāmāmantresi // manohare jānasi tvam
 yathā ahaṃ mātāpitṛṇāṃ ekaputrako priyo manāpo /
 ahaṃ tava premeṇa anāpṛochitvā mātāpitṛṇāṃ sarvakāni
 ujjhītvā ātmanā parityāgaṃ kṛtvā iha āgato iha me adyo
 bahūni varṣāṇi prativasantasya / tato āmantrehi mātāpitaram
 gamisyāmi hastināpuram //

tāye manoharāye matāpitṛṇāṃ ārocitam // drumeṇa
 kinnararājñā sudhanu pṛochīyati // kumāra gamisyasi
 mātāpitṛṇāṃ sakāśam // kumāro āha // yadi tāta abhipretam
 tato gamisyāmi //

drumo āha // visarjayisyāmi iti // yambhakā nāma yakṣā
 kinnarānāmanāttikarāḥ // rājñā yambhakā yakṣā āṇattā //
 mama jāmatāraṃ saparivāraṃ manoharāsahitam yena hostināpuram
 netha prabhūtam ca ratnaratanam //

tehi sudhanu kumāro saparivāro manoharā ca kinnaranagarāto
 sayanagatā evamutksīpītvā prabhūtam ca ratnaratanam
 hastināpuramānetvā rājakyē udyāne sthapitā // prabhātāye
 rātrīye kumāro sudhanu vibuddho hostināpure va bherīghoṣam
 sṛṇoti janasabdāṃ ca //

tasya bhavati // kahīṃ ahaṃ hastināpuram ānīto // imam
 rājakyam udyānam paśyati / tāni ratnamayāni paryankāni

yathā prajñaptāni manoharāṃ ca tam trivargam parivāraṃ
prabhūtaṃ ca ratnaṃ // kumāro prīto samvṛtto yathābhipretam
svakaṃ nagaramāgato //

kumārasya hastināpurā gatasya rājñā subāhunā mārgaṇā kārītā
mahatā udyogena / yaṃ kālam rājā kumārasya pravṛttiṃ na
upalabhati tasya bhavati / mṛto bhaviṣyati kumāro
manoharāṃ mārganto //

tena rājñā kumārasya sudhanusya mṛtasya kāryāni kārītāni //
sarvasya adhiṣṭhānasya bhavati / mṛto sudhanu // tahiṃdāni
rājakyē udyāne agradvāreṇa udyānapālā nirdhāvitā udyāne
patakānucchāpayanti āgatā ca udyānaṃ paśyanti tam ca
sudhanuṃ manoharāṃ ca tam ca trivārgam parivāraṃ
ratnamayāni ca paryamkāni mahāntam ca ratnarāsīm dṛṣṭvā
ca punaḥ dhāvanto hastināpuram pravīṣṭā //

mahājanakāyo pṛochati kṣemaṃ / te āhansuḥ // kṣemaṃ
sudhanu kumāro āgato hi / so eva prīto bhavati // tehi
rājakulam gatvā udyānapālehi rājño subāhusya ārocitam //
mahārāja diṣṭyā vṛddhi sudhanu kumāro āgato //

rājā śravaṇamātreṇa prīto samvṛtto sarvaṅca rājakulam /
tesāṃ vdyānapālānāṃ vipulo dāyo dinno // rājā subāhu
sāmātyaparijano devī ca sudhanusya mātā sarvaṃ ca
antaḥpuram vdyānaṃ nirdhāvitam kumāraṃ draṣṭum sarvaṅca
nagaraṃ kumārasya sudhanusya āgamanasabdāṃ śrutvā manoharāye
ca / antaro janasya nāsti hastināpurāto rājakṛtyam
udyānaṃ nirdhāvantaṣya kumāraṃ draṣṭum manoharāṃ ca //
sudhanu mātāpitaram dṛṣṭvā mūrdhneṇa nipatitā manoharā ca
śvaśrūsvasuram ca dṛṣṭvā mūrdhneṇa nipatitā // kumāro

pitareṇa subāhunā sārḍhaṃ suvarṇalamkṛtam hastināgamāruhitvā
 hemajālasamohannam mahatā rājānubhāvena mahatā rājarddhiye
 mahatiye viyūhāye mahatiye vibhūṣāye hastināpuraṃ
 pravesito //

evam samentu satvā sarvehi priyehi abodhiprahīnā
 yatha tasmīṃ samayasmiṃ samagataḥ kinnariye
 sudhanuḥ //

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

นางอารี คงระรังษี เกิดเมื่อวันที่ 14 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2495
ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับปริญญาครุศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เมื่อปีการศึกษา 2517 และปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาตะวันออก
จากมหาวิทยาลัยศิลปากร เข้าศึกษาที่ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2523 ในระหว่างการศึกษ ได้รับทุน
อุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์ จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบัน
ดำรงตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 5 โรงเรียนสตรีวิเศษมัธยม กรุงเทพมหานคร

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย